

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ, ВОГНЕВОЇ ТА
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

СЛУЖБОВО-БОЙОВА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

27 листопада 2020 року

ОДЕСА
ОДУВС
2020

УДК 351.74:355.5
С49

Матеріали викладені у авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Службово-бойова підготовка як основа професійної
С49 діяльності поліцейських : матеріали круглого столу (м. Одеса,
27 листопада 2020 року). – Одеса : ОДУВС, 2020. – 194 с.

У збірнику представлені дослідження науково-педагогічних працівників, практичних працівників правоохоронних органів, ад'юнктів, слухачів, курсантів, студентів. Всіх їх об'єднує спільне бажання – удосконалити систему службово-бойової підготовки поліцейських різних підрозділів Національної поліції України.

Взаємний обмін думками буде плідним і сприятиме удосконаленню службово-бойової підготовки поліцейських, досягнення високого рівня професіоналізму у всіх сферах практичної діяльності.

УДК 351.74:355.5

© ОДУВС, 2020

**ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ
ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕМОВНИКІВ ДЛЯ УЧАСТІ У
ПРОВЕДЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАТРИМАННЯ
ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНЦІВ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ**

Бурангулов А. В.

викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

У попередніх дослідженнях нами неодноразово відзначалося, що одним із основних засобів у подоланні конфліктів у будь-якій сфері суспільного життя є перемовини. Дійсно перемовини стали ключовим поняттям, завдяки якому можна не тільки дійти консенсусу, але й в деяких випадках уникнути кровопролиття, зокрема, під час ведення переговорів із правопорушниками. Багато у чому успіх даної операції буде залежати від підготовки професійних перемовників. Саме про цей важливий момент під час проведення

спеціальних операцій із затримання озброєних злочинців та звільнення заручників ми хочемо поговорити у контексті даної наукової праці.

Важливою складовою переговорів під час проведення спеціальних операцій органами та підрозділами МВС України, зокрема при затриманні озброєних злочинців та звільнення заручників, є професійне ведення поліцейських перемовин парламентарями.

Окремі аспекти щодо професійної підготовки перемовників та їх ролі у проведенні спеціальних операцій, а також вироблення практичних рекомендацій поліцейським з питань застосування останніми тактичних прийомів ведення переговорів із правопорушниками досліджувалися у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Д. О. Александров, Н. В. Андрєєв, Ю. М. Антонян, О. Б. Буданов, В. Р. Булачек, І. С. Винярчук, А. С. Васильєв, А. Т. Дробишев, І. О. Дубова, В. П. Іларіонов, Н. І. Ковальчишина, І. А. Кравчук, В. А. Кременюк, Я. Ю. Кондратьєв, В. О. Криволапчук, С. М. Марков, О. В. Новіков, В. Г. Пилипчук, П. І. Судоплатова, О. І. Шипілова, С. І. Яковенко та інших провідних науковців.

Слід відзначити, що під час здійснення своєї професійної діяльності поліцейським часто доводиться вести переговори з правопорушниками, окремими злочинцями та злочинними угрупованнями, але очевидним є те, що наукові засади такої діяльності досі недостатньо розроблені. Відомо, що переговори – це один із ненасильницьких способів боротьби із злочинністю, заснований на законі, моральності, психології, що представляє собою діалог у ряді кримінальних ситуацій із злочинцями (злочинними організаціями, суспільствами, групами) з метою їх відмови від подальшої злочинної діяльності, а також активного сприяння розкриттю і розслідуванню злочинів, розшуку і затриманню осіб, що скоїли їх, усуненню заподіяної шкоди, здобуття оперативної і криміналістичної значимої інформації [1, с. 15]. Вважаємо дане поняття цілком змістовним, таким, що охоплює всі необхідні елементи ведення переговорів з правопорушниками. У будь-якому випадку суть переговорів завжди передбачає правомірну психологічну дію.

Аналіз чинного законодавства України свідчить про те, що поняття «переговори зі злочинцями» відсутнє у правових джерелах кримінального права і кримінального процесу. Як свідчить практика, переговори зі злочинцями не є поодиноким явищем, а носять доволі поширений характер. Сенсом переговорів зі злочинцями є наступне:

схилити злочинців до добровільної відмови від вчинення злочину та зберегти життя заручників. Як бачимо, перераховані дії є юридично значимими фактами, відповідно переговори зі злочинцями вимагають правової оцінки. Отже, переговори зі злочинцями – це реальність соціальної і правової дійсності. Вони існують у житті, але чинне законодавство не згадує їх у своїх постулатах.

Водночас із наукових праць учених-правників і психологів можна отримати наступне: ведення переговорів із злочинцями – це вступ до психологічного контакту з ними шляхом психологічного впливу на їх поведінку, з метою досягнення конструктивних взаємин і тим самим здолаття їх опору, схилити до відмови від здійснення протиправних дій, звільнити заручників і добровільно здатися, або отримати від них оперативно значиму інформацію, яка може бути використана у разі неможливості переконати їх відмовитися від здійснення намічених дій [2, с. 560].

Очевидним є те, що діяльність поліцейських щодо попередження, припинення і розслідування злочинів обумовлює напружений і конфліктний характер професійного спілкування у різноманітних ситуаціях при виконанні службових обов'язків. Не можна не погодитися із тим, що одними із найбільш драматичних за динамікою розвитку й способам вирішення подій є захоплення заручників і ведення переговорів з терористами. Переговори із терористами – це складний, емоційно напружений і відповідальний процес. Він вимагає від поліцейських спеціальних знань, умінь, навичок, а також прояву творчих здібностей і оптимального поєднання інтуїтивних і логічних дій, направлених на досягнення головної мети переговорів – збереження життя заручників і їх звільнення найбільш ефективним шляхом. Мистецтво ведення переговорів в «ситуації заручника» полягає в майстерності комплексної оцінки ситуації, умінні знайти і використовувати неочікувані і переконливі аргументи, проявити психологічну гнучкість, здібність до швидкої зміни позиції, її коректування [2, с. 562].

На нашу думку, першою умовою вдалих переговорів із злочинцями є саме правильний підбір та професійна підготовка парламентарів. Якщо ми задамо собі питання хто такий перемовник з точки зору чинного законодавства і які вимоги до нього висувуються, то навряд чи отримаємо чітку відповідь, оскільки тільки деякі підзаконні нормативно-правові акти визначають його правовий статус, обмежуючись тільки визначенням цього поняття і

положенням про те, що перемовник повинен приймати участь у спеціальних операціях. Підхід є правильним, але на практиці його реалізація на жаль супроводжується мінімальною підготовкою парламентарів та недосконалим алгоритмом проведення переговорів. Якщо провести паралель із іншим учасником спеціальної операції, зокрема, снайпером, то можна одразу відзначити його якісну, довготривалу професійну підготовку на відміну від підготовки парламентарів. Вважаємо, цей підхід необґрунтованим, адже від професійної підготовки парламентаря залежить не менше, ніж від підготовки снайпера, а іноді й більше. На наш погляд, від професійної підготовки перемовників залежить досягнення згоди з особами, які підлягають затриманню, схвалення останніх до відмови від учинення правопорушень, відведення або зменшення загрози заручникам, їх звільнення, а також шляхом психологічного впливу досягнення змінення поведінки вказаних осіб, схвалення їх до добровільної здачі. Отже, правильний підбір і підготовка парламентарів є ключовим моментом під час проведення спеціальної операції, особливо при звільненні заручників.

Принципово важливим моментом при розгляді даного питання є вимоги до кандидатів у парламентарі, які висуваються під час їх підбору. Підтверджуючи вищезазначену тезу, вважаємо, що головним в організації ведення переговорів зі злочинцями є підбір і підготовка учасників переговорів. Як правило, під час проведення спеціальних операцій формується група перемовників з числа представників правоохоронних та інших державних органів, осіб, яких безпосередньо зазначили особи, які розшукуються, установлюються, підлягають затриманню або які є авторитетними для них, або вони їм довіряють чи рахуються з їх думкою, а також фахівців, які володіють досвідом чи методикою ведення поліцейських перемовин, і працівників підрозділів кримінальної поліції для забезпечення взаємодії перемовників з іншими групами оперативного шикування.

Аналіз професійної підготовки перемовника обов'язково передбачає те, що останній має бути ще й психологом. Він повинен уміти налагоджувати психологічний контакт, уміло використовувати відхилення від теми переговорів, не втрачати ініціативи і не відступати від домінуючого або паритетного свого положення та ін. [3, с. 527]. Не можна не погодитися із психологами у тому, що підготовка парламентарів не може бути досконалою без навчання всіляким прийомам і способам психологічної дії, а саме техніки

входження в контакт, створення першого позитивного враження, залучення уваги і ініціації інтересу до особи, створення адекватних ситуації іміджу і ролевих моделей з урахуванням етнічних і конфесійних якостей терориста, встановлення рапорту і підтримки діалогу, навіювання, переконання і навіть підпорядкування.

Окрім перерахованих вище якостей, якими необхідно володіти парламентарю, існує ще одна вимога щодо професійного перемовника. Вона полягає у налагодженій співпраці парламентаря та перекладача, який часто може бути залучений до проведення перемов. Однак перекладачі, як правило, не лише переводять вислови, але й інтерпретують отримані тексти. Відповідно робота парламентаря з перекладачем представляє особливу складність, оскільки існує небезпека спотворення сенсу сказаного або написаного терористами. Отже, перемовнику необхідно володіти майстерністю професійно співпрацювати з перекладачем, що потребує відповідних знань та навичок.

Таким чином, враховуючи вищезазначені вимоги до кандидата у парламентарі, у контексті професійної підготовки перемовників із числа поліцейських, як основний метод навчання пропонуємо проведення тренінгів у формі рольової гри, в якій моделюється конкретна обстановка переговорів зі злочинцями, закріплюються навички психологічної боротьби, впливу на злочинців з метою схилення їх до відмови від протиправної поведінки, досягнення згоди. Водночас зазначені тренінги сприяють розвитку навичок безпосереднього спілкування, вмінню говорити, відпрацюванню риторики, як такої. Окрім вищезазначених тренінгів, на етапі професійної підготовки перемовників вважаємо важливим впровадженням тренінгів-семінарів, в ході яких досвідчені парламентарі передаватимуть свій досвід початківцям-перемовникам.

Література

1. Александров Д. О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Частина 3. Психологічне забезпечення переговорної діяльності: навч.-метод. Посібник. К.: НАВСУ, 2003. 124 с.

2. Ковальчишина Н. І. Підготовка перемовників: концептуальний підхід. Фундаментальные и прикладные психологические исследования в практиках ведущих научных школ: реалии и перспективы: международная коллективная монография; под ред. акад.

Л. Ф. Бурлачука, акад. Т. П. Висковатовой, проф. В. М. Синельникова; отв. сост. В. Е. Лунев / Макеевка: МЭГИ-Institution Is Certified by International Education Society, London, Great Britain, Донецк: Світ Книги. 2012. С. 559-572.

3. Кравчук І. А. Ведення переговорів з терористами. *Форум права*. 2010. № 4. С. 526-530.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Баськов В. В. Взаємодія Національної поліції України та Національної гвардії України у сфері охорони громадського порядку в умовах міста.....	4
Бену І. Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників поліції.....	8
Бурангулов А. В. Окремі теоретико-правові аспекти підготовки професійних перемовників для участі у проведенні спеціальних операцій із затримання озброєних злочинців та звільнення заручників.....	10
Бутенко В. Комплексні заняття: як складова практичної підготовки правоохоронців.....	15
Вайда Т. С., Кузнєцов О. І. Індивідуальні засоби бронезахисту правоохоронців: деякі аспекти класифікації та категорювання.....	17
Вайда Т. С., Онопченко Н. В. Етапи надання домедичної допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод та сучасні медичні засоби для транспортування травмованих осіб.....	22
Вільська Е. Р., Конєв О. Ю. Фізична підготовка як комплекс заходів спрямований на формування та вдосконалення умінь та навичок поліцейського.....	28
Голенко Н. М., Зіньковський А. С. Фізичне виховання під час табірної збору як елемент професійної адаптації майбутніх правоохоронців (з досвіду роботи Херсонського факультету ОДУВС).....	32
Головацький О. О. Деякі теоретико-правові аспекти професійної підготовки працівників Національної поліції України.....	38
Головко В. М. Роль фізичної підготовки поліцейського в процесі формування та вдосконалення професійних вмінь та навичок.....	42
Григор'єв В. Г., Омельченко В. М. Надання поліцейськими домедичної допомоги потерпілим під час охорони громадського порядку: нормативно-правове забезпечення підготовки правоохоронців.....	46
Довгань А. С., Коломієць Ю. М. Фізична підготовка в професійній діяльності слідчих підрозділах.....	50
Дулгер В. В., Бахчеван Є. Ф. Актуальні питання організації професійної підготовки поліцейських в сучасних умовах.....	54